

УДК 338.242:331.104.4:334.75
JEL Classification E 71.F52
DOI 10.33111/EE.2024.53.OliynykM

М. Олійник
*PhD student, SESE «The Academy
of Financial Management»*
ORCID: 0000-0003-1926-5554

М. В. Олійник
*аспірант,
ДННУ «Академія
фінансового управління»*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПЛОЩИНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено взаємозв'язок між соціальною відповідальністю державних підприємств (ДП) та економічною безпекою держави. Проаналізовано роль соціальної відповідальності як чинника забезпечення стабільності економічної системи, зниження корупційних ризиків, розвитку інфраструктури, створення робочих місць, підтримки екологічної безпеки. Визначено, що ДП, функціонуючи у стратегічних галузях (енергетика, транспорт, машинобудування та сільське господарство), суттєво впливають на фінансову, соціальну та інноваційну складові економічної безпеки. Акцентовано увагу на проблемах управління ДП, серед яких низька ефективність діяльності, значний рівень збитковості та відсутність чітких стандартів відповідальності. Запропоновано шляхи вдосконалення правового регулювання соціальної відповідальності через запровадження обов'язкових стандартів соціальної звітності, підвищення прозорості, стимулювання відповідальних підприємств та створення системи моніторингу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: соціальна відповідальність, економічна безпека, нормативно-правове забезпечення, реформа державного сектору, державні підприємства (ДП), прозорість, підзвітність, соціальна звітність, звіт про управління.

SOCIAL RESPONSIBILITY OF STATE-OWNED ENTERPRISES IN THE AREA OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE COUNTRY

Annotation. Global economic challenges, environmental threats, social instability are bringing to the issue of ensuring the state economic security. Considering this, state-owned enterprises (SOEs) play a key role in strengthening economic stability, social welfare and act as a tool for realizing national strategic interests by increasing the investment attractiveness, stimulating innovative development and reducing social risks. The objective of the article is to substantiate the role and importance of socially responsible activities of SOEs as a factor of strengthening the economic security of the State. The article examines the relationship between the social responsibility of SOEs

and the economic security of the state. The role of social responsibility as a factor in ensuring the stability of the economic system, reducing the corruption risks, developing the infrastructure, creating jobs and supporting the environmental security is analyzed. It is determined that SOEs, operating in strategic industries such as energy, transport, mechanical engineering and agriculture, significantly affect the financial, social and innovative components of the economic security. The attention is focused on the problems of managing SOEs, including low efficiency, a significant level of unprofitability and the lack of the clear social reporting standards. The weaknesses of the management report provided for by the national legislation are outlined, including formalism, a low level of detail and insufficient control over the reliability of data. Ways are proposed to improve the legal regulation of social responsibility through the introduction of the mandatory social reporting standards, increasing the transparency, encouraging responsible enterprises and creating a monitoring system.

Keywords: social responsibility, economic security, regulatory and legal support, public sector reform, state-owned enterprises (SOEs), transparency, accountability, social reporting, management report.

Вступ. Глобальні економічні виклики, екологічні загрози і соціальна нестабільність висувають на перший план питання забезпечення економічної безпеки держави. Державні підприємства у цих умовах відіграють ключову роль у зміцненні економічної стабільності та соціального добробуту і виступають інструментом реалізації національних стратегічних інтересів. Адже країни, де державні підприємства активно впроваджують принципи CSR, входять до перших 20 позицій Глобального індексу конкурентоспроможності (за даними WEF) [1].

Особливу актуальність соціально відповідальна діяльність державних підприємств як фактор економічної безпеки має для України, де такі підприємства формують значну частину економіки, проте часто стикаються з проблемами управлінської неефективності, фінансової нестабільності та низького рівня соціальної відповідальності. У 2021 р. державні підприємства забезпечували близько 16 % ВВП країни, хоча їх кількість становить лише 3 % від загальної кількості суб'єктів господарювання [2]. При цьому характерним є низька прозорість у діяльності державних підприємств, яка призводить до втрат бюджету в розмірі понад 15 млрд грн щорічно [3]. Тож впровадження соціально відповідальних практик може значно зменшити ці ризики. Адже, за оцінками Міністерства екології України, підприємства, що дотримуються екологічних стандартів, знижують витрати на усунення екологічних збитків на 20–30 %, що позитивно впливає на економічну стабільність регіонів [4].

У цих умовах інтеграція соціальної відповідальності у діяльність державних підприємств може стати потужним інструментом зміцнення економічної безпеки шляхом підвищення інвестиційної привабливості, стимулювання інноваційного розвитку та зменшення соціальних ризиків.

Отже, дослідження впливу соціальної відповідальності державних підприємств на економічну безпеку держави є важливим для формування наукових і практичних засад управління цими підприємствами, спрямованого на забезпечення сталого розвитку та національної безпеки. Що обумовлює актуальність представленої роботи.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі та значення соціально відповідальної діяльності державних підприємств як чинника зміцнення економічної безпеки держави.

Питання соціальної відповідальності державних підприємств та її впливу на економічну безпеку держави виступали предметом наукових дискусій. Говард Боуен заклав основу концепції корпоративної соціальної відповідальності, що стала базисом для розробки сучасних підходів до управління державними підприємствами в контексті їх соціальної ролі [5]. Каррол Арчі запропонував модель піраміди соціальної відповідальності, що охоплює економічну, юридичну, етичну та філантропічну відповідальність. Ця модель використовується для оцінки соціальної ефективності державних підприємств [6]. Пол Хокен розглядав екологічний аспект соціальної відповідальності, підкреслюючи, що сталий розвиток підприємств є ключовим чинником зміцнення економічної стабільності [7]. Амартія Сен проаналізував взаємозв'язок між соціальною рівністю, економічними свободами та відповідальністю підприємств, які сприяють економічній безпеці через соціальний прогрес [8].

Питання впливу соціальної відповідальності державних підприємств на економічну безпеку держави досліджували вітчизняні вчені. Андрійчук В.Г. проводив аналіз механізмів підвищення ефективності державних підприємств, підкреслюючи важливість впровадження соціально відповідальних практик для досягнення стійкого розвитку та мінімізації соціальних ризиків [9]. Мельник Л.Г. досліджував роль соціальної відповідальності у стратегіях державних підприємств та її впливу на економічну стійкість регіонів і країни загалом [10].

Наведений перелік не є вичерпний. Існує значний науковий доробок у сфері розуміння соціально відповідальної діяльності державних підприємств та її впливу на економічну безпеку [11–

16]. Вони формують наукове підґрунтя для подальших досліджень. Водночас нові виклики, військова агресія з боку росії висувають необхідність подальшого їх вивчення та пошуку заходів щодо подолання.

Результати. Економічна безпека держави та соціально відповідальна поведінка державних підприємств взаємопов'язані через механізми сталого розвитку, соціальної стабільності та ефективного управління ресурсами, зокрема.

Соціальна відповідальність державних підприємств орієнтована на збалансоване задоволення потреб усіх зацікавлених сторін, що сприяє створенню довгострокових умов для стійкого розвитку економіки. Це значно зменшує соціальні ризики, пов'язані з нерівністю, безробіттям або занепадом регіонів, що у цілому укріплює економічну безпеку. Водночас відбувається стимулювання впровадження інноваційних технологій, які знижують енергозатрати, підвищують ефективність виробництва та зменшують залежність економіки від імпорту ресурсів, що укріплює економічну безпеку.

Крім того, через впровадження політик і практик соціальної відповідальності державні підприємства здійснюють інвестиції у розвиток працівників, освіту, охорону здоров'я та добробут громади. Це сприяє зростанню продуктивності населення, що є важливим компонентом економічної безпеки.

Дотримання екологічних стандартів як частини соціально відповідальної поведінки допомагає зберегти природні ресурси та уникнути економічних витрат. Такий підхід забезпечує стійкість економіки у довгостроковій перспективі.

Прозорість, підзвітність в управлінні державними підприємствами знижує ризики корупції, економічної нестабільності та сприяє зміцненню репутації держави.

Економічна безпека держави визначається її здатністю забезпечувати стійкий розвиток економіки, зберігати контроль над стратегічними ресурсами, захищати національні інтереси та запобігати економічним загрозам. Діяльність державних підприємств як ключового елементу економіки країни виступає основою для створення стабільної і захищеної держави, адже вони відіграють значну роль у зміцненні економічної безпеки через низку аспектів:

Контроль над стратегічними галузями. Державні підприємства часто функціонують у стратегічних секторах. Галузева приналежність державних підприємств — це переважно нафта і газ, транспорт, енергетика, продовольство та сільське госпо-

дарство, машинобудування, хімія та видобуток вугілля. За звітом «Топ-100 українських підприємств» за шість місяців 2018 р. сума активів цих підприємств складає 93,3 % загальної вартості всіх працюючих на той час державних підприємств (з 3364 державних підприємств працювало 1594).

Фінансова стабільність. Прибутковість державних підприємств сприяє наповненню бюджету, фінансуванню соціальних програм і стабільності макроекономічних показників. Збитковість або корупція у таких підприємствах, навпаки, створюють ризики економічної нестабільності. Водночас, за звітом «Топ-100 українських підприємств» за шість місяців 2018 р., із 100 представлених підприємств прибутковими були лише 64. Втім слід враховувати, що переважна більшість найбільших державних підприємств — це монополії, прибутковість яких визначається неринковими факторами, такими як державне регулювання тарифів. У 2020 р. з 3357 підприємств працювало лише 14 777, або 44 %. Серед працюючих лише 53 % були прибутковими.

Останні дані про кількість державних підприємств, які наявні в публічному просторі, стосуються до 2021 р. У цьому році лише 1391 підприємствам державного сектору було затверджено фінансові плани на 2021 р., з яких 76 % (1056 підприємств) звітували про виконання фінансових планів (за затвердженими і незатвердженими фінансовими планами). За результатами цих звітів працювало 779 підприємств, або 56 % від кількості підприємств, яким затверджено фінансові плани на 2021 р. Прибутковими було лише 16,6 % підприємств, таких як енергетика, транспорт, оборонна промисловість і комунальні послуги.

Створення робочих місць. Державні підприємства є значними роботодавцями, особливо у регіонах. Це знижує рівень безробіття, сприяє соціальній стабільності та розвитку людського капіталу, що є основою для економічної безпеки. Державні підприємства України працевлаштовують понад 1 млн осіб (2021). Тому підвищення соціальної відповідальності сприяє стабільності зайнятості та зростанню продуктивності працівників¹.

Розвиток інфраструктури. Інвестиції державних підприємств у транспортну, енергетичну та комунікаційну інфраструктуру створюють передумови для сталого економічного зростання і підвищують конкурентоспроможність економіки.

---

¹ Звіт «Ринок праці України: основні показники за 2021 рік». URL: <https://www.dcz.gov.ua>

Найкращі державні підприємства працювали в таких галузях як транспорт нафта та газ, транспорт, енергетика, продовольство та сільське господарство, машинобудування, хімія та видобуток вугілля (звіт «Топ-100 українських підприємств» за шість місяців 2018 р.).

Енергетична незалежність. Державні підприємства в енергетичному секторі забезпечують національну енергетичну безпеку, зменшуючи ризики, пов'язані з коливаннями цін на енергоносії та їх імпортною залежністю. Топ-5 найбільших державних підприємств, працювали у таких галузях: нафта і газ (ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»); транспорт (ПАТ «Укрзалізниця»); електроенергетика (ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», ДП «Енергоринок», Державне спеціалізоване підприємство «Чорнобильська атомна електростанція») (звіт «Топ-100 українських підприємств» за шість місяців 2018).

Соціальна відповідальність. Державні підприємства можуть впроваджувати соціально відповідальні практики, спрямовані на підтримку екологічної стійкості, добробуту населення та вирішення соціальних проблем, що сприяє соціальній стабільності, важливий для економічної безпеки.

Водночас слід відмітити, що державні підприємства створюють ризики, головним серед яких є неефективність їх діяльності, значний рівень збитковості їм надається значна державна підтримка. Це може призвести до нераціонального використання ресурсів, фінансових втрат та соціальних протестів.

Система нормативно-правового регулювання соціальної відповідальності державних підприємств в Україні розвивається, однак має значний потенціал для вдосконалення з огляду на сучасні виклики на глобальному і національному рівні, які в національних умовах посилюються внаслідок негативних факторів повномасштабного нападу з боку російського агресора. На національному рівні важливість соціально відповідальної поведінки знайшла своє розуміння та врегульована у низці нормативно-правових актів (табл. 1).

Зазначені нормативно-правові акти формують базову правову основу, яка забезпечує часткове регулювання соціальної відповідальності у державному секторі. Водночас, на цей час відсутні механізми контролю та моніторингу обмежує ефективність їх реалізації. Існує низка проблем, які потребують вирішення.

Таблиця 1

**НАЦІОНАЛЬНІ НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ,
ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОРУ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Нормативно-правовий акт	Питання, які врегульовані
Закон України «Про управління об'єктами державної власності» № 185-V від 21 вересня 2006 р.	Закон встановлює принципи управління державними підприємствами, включаючи зобов'язання щодо прозорості, ефективного використання державного майна та впровадження механізмів відповідальності. Передбачено звітність державних підприємств щодо соціальної діяльності [11]
Закон України «Про заходи запобігання і протидії корупції» № 3206-VI від 7 квітня 2011 р. (зі змінами)	Закон зобов'язує державні підприємства дотримуватись принципів етичної поведінки, що є складовою соціальної відповідальності. Регулює аспекти прозорості діяльності, щоб мінімізувати корупційні ризики, які загрожують економічній безпеці [12]
Закон України «Про публічні закупівлі» № 922-VIII від 25 грудня 2015 р.	Забезпечує прозорість процедур закупівель, сприяючи впровадженню екологічних і соціальних критеріїв у тендерних процесах державних підприємств. Це важливо для реалізації принципів соціальної відповідальності [13]
Національна стратегія сталого розвитку України до 2030 р.	Документ визначає завдання для державних підприємств у сфері сталого розвитку, включаючи соціальну відповідальність, екологічну безпеку та інноваційний розвиток, як складові економічної безпеки держави [14]
Постанова Кабінету Міністрів України № 739 від 31 серпня 2016 р. «Про затвердження Порядку звітування суб'єктів управління об'єктами державної власності»	Постанова зобов'язує державні підприємства подавати звіти, які включають дані про соціальні ініціативи, що реалізуються у контексті їх відповідальності перед суспільством [15]
Закон України «Про екологічну безпеку» № 1264-XII від 25 червня 1991 р. (зі змінами)	Закон встановлює екологічні стандарти, яких повинні дотримуватись державні підприємства, сприяючи соціальній відповідальності через екологічну складову [16]

Перш за все слід відмітити відсутність чітких стандартів соціальної звітності. За національним законодавством підприємства мають складати звіт про управління. Він є обов'язковим документом для державних підприємств [17]. Незважаючи на важливість цього інструменту для підвищення прозорості та ефективності управління, він має низку слабких сторін, які обмежують його ефективність. Багато державних підприємств складають звіти про управління формально, щоб виконати вимоги законодавства, не надаючи достатньо аналітичних або якісних даних. Як наслідок, звіт містить переважно стандартні дані. Крім того, законодавче не встановлено чітких єдиних стандартів структури та форми звітності, що призводить до різних форматів подання інформації та викликає складнощі при порівнянні звітів між підприємствами.

Недостатнім є рівень моніторингу за реалізацією соціально відповідальних програм підприємств, а також відсутній дієвий механізмів перевірки достовірності даних, наведених у звітах про управління. Це веде до формального підходу та дає можливість для маніпуляції показниками програм та звітів. Крім того, часто звіти про управління публікуються лише у внутрішніх базах даних державних органів.

Для усунення зазначених проблем та підвищення ефективності регулювання соціальної відповідальності державних підприємств в контексті забезпечення економічної безпеки України необхідним є посилення законодавчої бази через впровадження обов'язкових стандартів соціальної звітності; розробку національної стратегії соціальної відповідальності державних підприємств із чіткими показниками та цілями; запровадження системи моніторингу та оцінювання в рамках контролю за виконанням соціальних зобов'язань підприємств і запровадження обов'язкового аудиту; підвищення рівня прозорості діяльності; стимулювання підприємств, які впроваджують соціально відповідальні програми (податкові пільги тощо).

Висновки. Державні підприємства мають потенціал значно посилювати економічну безпеку держави за умови ефективного управління, прозорості та орієнтації на стратегічні національні інтереси. Їх діяльність сприяє розвитку критично важливих секторів, підтримує соціальну стабільність і забезпечує довгострокову економічну стійкість. Соціальна відповідальність державних підприємств є важливим чинником, що сприяє формуванню стійкої економіки через зменшення соціальної нерівності, підтримку екологічної сталості та забезпечення прозорості у відносинах із

суспільством. Тим самим впровадження принципів соціальної відповідальності на державних підприємствах дозволяє мінімізувати ризики корупції, оптимізувати управління ресурсами та підвищити ефективність їх діяльності.

Література

1. Глобальний індекс конкурентоспроможності Global Competitiveness Report 2021» URL: <https://www.weforum.org>
2. Статистичний збірник «Економічна діяльність України за 2021 рік» URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Річний звіт НАЗК за 2022 рік «Корупційні ризики в державному секторі України» URL: <https://nazk.gov.ua>
4. Офіційний екологічний звіт «Стан довкілля України за 2021 рік» URL: <https://mepr.gov.ua>
5. Bowen H.R. Social Responsibilities of the Businessman. New York: Harper & Row, 1953. 276 p.
6. Carroll A.B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. Business Horizons, 1991, Vol. 34, Issue 4, pp. 39–48.
7. Hawken P. The Ecology of Commerce: A Declaration of Sustainability. New York: HarperBusiness, 1993. 250 p.
8. Sen A. Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press, 1999. 366 p.
9. Андрійчук В.Г. Ефективність державних підприємств: оцінка та шляхи підвищення. Київ: Академія економічних наук України, 2015. 320 с.
10. Мельник Л.Г. Соціальна відповідальність як елемент сталого розвитку підприємств. Суми: Університетська книга, 2017. 278 с.
11. Гасанов С. С., Іваницька О. М., Кошук Т. В. Напрями підвищення фінансової стабільності державних підприємств в Україні. Фінанси України. 2015. № 12. С. 48–62.
12. Іваницька О. М. Забезпечення прозорості державних фінансів і фінансової системи України. Наук. пр. НДФІ. 2014. № 4 (69). С. 13-19.
13. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна: загальнотеоретична характеристика: монографія. Івано-Франківськ: Видавець: Кушнір Г.М., 2018. 436 с.
14. Олійник Я. В., Кучерява М.В. Інституціональні чинники регулювання діяльності державних підприємств в умовах пандемії COVID-19. Наукові праці НДФІ. — 2023. — № 2. — С. 44-65.
15. Петришина Н. В. Державні підприємства в Україні: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. 2015. Вип. 30. С. 73–79.
16. Тарасюк Г. М. Управління державними підприємствами: проблеми та перспективи. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2014. № 4 (70). С. 111–118.

17. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» № 185-V від 21 вересня 2006 року. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>
18. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» № 3206-VI від 7 квітня 2011 року (із змінами). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
19. Закон України «Про публічні закупівлі» № 922-VIII від 25 грудня 2015 року. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
20. Національна стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-stalij-rozvitok-do-2030-roku>
21. Постанова Кабінету Міністрів України № 739 від 31 серпня 2016 року «Про затвердження Порядку звітування суб'єктів управління об'єктами державної власності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D0%BF>
22. Закон України «Про екологічну безпеку» № 1264-XII від 25 червня 1991 року (із змінами). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

References

1. Hlobalnyi indeks konkurentospromozhnosti Global Competitiveness Report 2021» URL: <https://www.weforum.org>
2. Statystychnyi zbirnyk «Ekonomichna diialnist Ukrainy za 2021 rik» URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Richnyi zvit NAZK za 2022 rik «Koruptsiini ryzyky v derzhavnomu sektori Ukrainy» URL: <https://nazk.gov.ua>
4. Ofitsiyni ekolohichniy zvit «Stan dovkillia Ukrainy za 2021 rik» URL: <https://mepr.gov.ua>
5. Bowen H.R. Social Responsibilities of the Businessman. New York: Harper & Row, 1953. 276 p.
6. Carroll A.B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. Business Horizons, 1991, Vol. 34, Issue 4, pp. 39–48.
7. Hawken P. The Ecology of Commerce: A Declaration of Sustainability. New York: HarperBusiness, 1993. 250 p.
8. Sen A. Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press, 1999. 366 p.
9. Andriichuk V.H. Efektyvnist derzhavnykh pidpriemstv: otsinka ta shliakhy pidvyshchennia. Kyiv: Akademiia ekonomichnykh nauk Ukrainy, 2015. 320 s.
10. Melnyk L.H. Sotsialna vidpovidalnist yak element staloho rozvytku pidpriemstv. Sumy: Universytetska knyha, 2017. 278 s.

11. Hasanov S. S., Ivanytska O. M., Koshchuk T. V. Napriamy pidvyshchennia finansovoi stabilnosti derzhavnykh pidpryiemstv v Ukraini. *Finansy Ukrainy*. 2015. № 12. S. 48–62.
12. Ivanytska O. M. Zabezpechennia prozorosti derzhavnykh finansiv i finansovoi systemy Ukrainy. *Nauk. pr. NDFI*. 2014. № 4 (69). S. 13–19.
13. Melnychuk S. M. Pravovi formy realizatsii funktsii suchasnoi derzhavy Ukraina: zahalnoteoretychna kharakterystyka: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Vydavets: Kushnir H.M., 2018. 436 s.
14. Oliinyk Ya. V., Kucheriava M.V. Instytutsionalni chynnyky rehuliuвання diialnosti derzhavnykh pidpryiemstv v umovakh pandemii COVID-19. *Naukovi pratsi NDFI*. — 2023. — № 2. — С. 44–65.
15. Petryshyna N. V. Derzhavni pidpryiemstva v Ukraini: problemy funktsionuvannia ta shliakhy yikh vyrishennia. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 18: Ekonomika i pravo*. 2015. Vyp. 30. S. 73–79.
16. Tarasiuk H. M. Upravlinnia derzhavnymy pidpryiemstvamy: problemy ta perspektyvy. *Visnyk ZhDTU. Serii: Ekonomichni nauky*. 2014. № 4 (70). S. 111–118.
17. Zakon Ukrainy «Pro upravlinnia ob'iektamy derzhavnoi vlasnosti» № 185-V vid 21 veresnia 2006 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>
18. Zakon Ukrainy «Pro zasady zapobihannia i protydii koruptsii» № 3206-VI vid 7 kvitnia 2011 roku (iz zminamy). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
19. Zakon Ukrainy «Pro publichni zakupivli» № 922-VIII vid 25 hrudnia 2015 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
20. Natsionalna stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku. Kabinet Ministriv Ukrainy. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-stalij-rozvitok-do-2030-roku>
21. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 739 vid 31 serpnia 2016 roku «Pro zatverdzhennia Poriadku zvituvannia sub'iektiv upravlinnia ob'iektamy derzhavnoi vlasnosti». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D0%BF>
22. Zakon Ukrainy «Pro ekolohichnu bezpeku» № 1264-XII vid 25 chervnia 1991 roku (iz zminamy). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

Стаття надійшла до редакції 01.10.2024